

M E L D C O D E

KINDERMISHANDELING EN HUISELIJK GEWELD

OPENBAAR APOTHEKERS

De Meldcode 'kindermishandeling en huiselijk geweld' is een uitgave door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP).

Van de apotheker wordt verwacht dat hij, op basis van de goede zorg die hij aan de patiënt levert, attent is op signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld, dat hij weet hoe hij moet handelen bij een melding hierover, en dat hij effectief reageert op deze signalen en meldingen.

De KNMP heeft deze meldcode vastgesteld, zodat apothekers weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen en meldingen van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Onder huiselijk geweld wordt verstaan: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging door iemand uit de huiselijke kring. Onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele, psychische of economische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer. Daaronder worden ook ouderenmishandeling, geweld tegen ouders, vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang en eengerelateerd geweld begrepen. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: familieleden, huisgenoten, de (ex-)echtgenoot of (ex-)partner en mantelzorgers.

Onder kindermishandeling wordt verstaan: elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders - of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat - actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend, aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Daaronder vallen ook eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en het getuige zijn van huiselijk geweld tussen ouders en/of andere huisgenoten.

Onder de Kindcheck en de Mantelzorgverleningscheck in deze meldcode wordt verstaan: het in kaart brengen van signalen en het verzamelen van aanwijzingen over de aanwezigheid van (minderjarige) kinderen of het verlenen van mantelzorg aan andere personen.

Onder patiënt in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de apotheker zijn professionele zorg verleent.

In aanmerking nemende de Algemene Verordening Gegevensbescherming, de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

1.

¹ Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

² [Vooreenveiligthuis.nl](https://www.veiligthuis.nl)

³ [Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode](https://rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode)

INHOUD

Inleiding	3
Functie van de meldcode	3
Aanleiding voor de meldcode	3
• Functie van de meldcode	3
Een beschrijving van de stappen	4
• Inleiding	4
• De stappen die de apotheker dient te doorlopen	4
• Stap 1: In kaart brengen van signalen, kindcheck en mantelzorgverlenerscheck	5
• Stap 2: Collegiale consultatie	5
• Stap 3: Gesprek met de patiënt of betrokkenen	5
• Stap 4: Aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling afwegen	5
• Stap 5: Optie afsluiten meldcode	5
• Stap 6: Beslissen	6
Afwegingskader	6
Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht	7
• Het beroepsgeheim	7
• Conflict van plichten	7
• Wettelijk meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld	7
Contactgegevens	8

1 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

2 [Vooreenveiligthuis.nl](https://vooreenveiligthuis.nl)

3 [Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode](https://rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode)

INLEIDING

Op grond van de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz) dient de apotheker een meldcode vast te stellen waarin stapsgewijs terugkomt hoe met signalen van en meldingen omtrent huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan, zodat patiënten snel en adequaat hulp kunnen krijgen.

De meldcode is verdeeld in vijf stappen die de apotheker dient te doorlopen. De eerste stap is het in kaart brengen van de signalen, het doen van een kindcheck en mantelzorgverleningscheck. De volgende stap is het overleggen met collega's of direct bij de behandelovereenkomst betrokken andere zorgverleners. Eventueel kan ook Veilig Thuis² worden geraadpleegd (0800 2000). Dit is het advies- en meldpunt kindermishandeling en huiselijk geweld. Ook kan er een deskundige op het gebied van letselduiding worden geraadpleegd. Stap drie is het voeren van een gesprek met de betrokkene en eventuele andere betrokkenen. Als vierde stap dient het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen te worden. Hoe ernstig is de situatie? Bij twijfel kan de apotheker altijd nogmaals Veilig Thuis of een collega raadplegen. De vijfde stap is de afweging of de meldcode afgesloten kan worden. Bij de zesde stap besluit de apotheker over te organiseren hulp en melding. Daarbij kan hij gebruikmaken van een afwegingskader.

AANLEIDING VOOR DE MELDCODE

Sinds 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. De wet houdt in dat alle organisaties die werken met kinderen en volwassenen een meldcode moeten hebben en medewerkers in staat moeten stellen daarmee te werken. Het doel van de meldcode is professionals te helpen eerder en beter te handelen als zij vermoeden dat een gezinslid thuis mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt wordt. Ook is het verplicht de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen en deze te hanteren bij vermoedens van kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Vanaf 1 januari 2019 zijn professionals verplicht te werken met een afwegingskader. In mei 2020 kregen slachtoffers de mogelijkheid om bij de apotheek een fictieve bestelling te plaatsen (met het codewoord Masker-19) om zo aan te geven hulp nodig te hebben.

FUNCTIE VAN DE MELDCODE

De meldcode dient als doel om kindermishandeling en huiselijk geweld terug te dringen, op te sporen in een vroegtijdig stadium en de apotheker te ondersteunen in de omgang met signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld³.

¹ Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

² [Vooreenveiligthuis.nl](https://www.veiligthuis.nl)

³ [Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode](https://rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode)

EEN BESCHRIJVING VAN DE STAPPEN

INLEIDING

De apotheker heeft een wettelijk beroepsgeheim. Dit beroepsgeheim staat vastgelegd in art. 457 van Boek 7 van het Burgerlijk wetboek en in art. 88 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG). Schending van het beroepsgeheim is bovendien strafbaar (art. 272 Wetboek van Strafrecht). Het wettelijk meldrecht geeft de apotheker het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld te melden, ook zonder toestemming van de patiënt.

DE STAPPEN DIE DE APOTHEKER DIENT TE DOORLOPEN

Indien de apotheker een vermoeden heeft van kindermishandeling of huiselijk geweld dient hij als hulpmiddel het vijf stappenplan, zoals hieronder beschreven, te gebruiken. Ook kan De Meldcode App daarbij helpen. Het doorlopen van de stappen leidt niet per definitie tot een melding.

NB: Voeg in het dossier de stappen van de meldcode toe. Zo worden er geen stappen vergeten. Noteer bij elke stap uw bevindingen in het dossier. Dit is praktisch en juridisch gezien handig. Als de stappen op een vaste plaats staan, kan een collega ze terugvinden en kan er bij elke stap genoteerd worden wat er gedaan is en wat eventueel de uitkomst is van het gesprek met Veilig Thuis.

STAP 1: IN KAART BRENGEN VAN SIGNALLEN, KINDCHECK EN MANTELZORGVERLENINGSHECK

Verzamel aanwijzingen en breng signalen in kaart, kijk naar hoe de patiënt zich gedraagt, of de patiënt minderjarige kinderen heeft, zwanger is of de mantelzorg heeft over andere personen en leg deze signalen zo objectief en feitelijk mogelijk vast in het medisch dossier. Bekijk ook de [signaleringstool](#).

STAP 2: COLLEGIALE CONSULTATIE

In beginsel is er toestemming nodig van de patiënt voor collegiaal overleg; veronderstelde toestemming is voldoende, indien de patiënt een melding omtrent kindermishandeling of huiselijk geweld zelf bij u heeft gedaan. Geeft de patiënt geen toestemming of is het lastig om de toestemming te verkrijgen, leg dan de gegevens anoniem vast of maak een afweging op basis van uw beroepsgeheim. Overleg zonder benoeming van de patiëntgegevens met een directe collega of de bij de behandeling betrokken (huis)arts van de patiënt wat de zorgen zijn. Bel eventueel voor advies Veilig Thuis (0800 2000) of raadpleeg een deskundige op het gebied van letselduiding.

STAP 3: GESPREK MET DE PATIËNT

Voer, indien mogelijk (als de potentiële dader niet aanwezig is), een gesprek met de patiënt of eventuele betrokkenen. Bekijk ter ondersteuning [de stroomschema's](#) voor verschillende scenario's. Neem de patiënt mee naar een aparte ruimte, indien dit mogelijk is, zodat anderen de aard en de inhoud van het gesprek niet kunnen verstaan. Weeg tijdens het gesprek met de patiënt eventuele risico's, dreigingen en de reële kans op schade af. Vraag bij twijfel zo nodig opnieuw advies bij wie u de collegiale toetsing/consultatie heeft gedaan. Indien een gesprek met de patiënt in de apotheek of in een aparte ruimte niet mogelijk is, noteer dan op een neutrale manier de contactgegevens van de patiënt.

STAP 4: AFWEGEN AARD EN ERNST VAN DE SITUATIE

Indien er op basis van stap 1 tot en met 3 nog steeds een vermoeden van (dreigende) kindermishandeling en/of huiselijk geweld is, gaat u verder met stap 5. Is dit niet het geval, dan motiveert u waarom niet sluit u de meldcode af.

STAP 5: BESLISSEN

Schakelt bij acuut gevaar altijd de politie in (telefoon 112). Is er geen acuut gevaar, neem contact op met Veilig Thuis.

¹ Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

² [Vooreenveiligthuis.nl](https://vooreenveiligthuis.nl)

³ [Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode](https://rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode)

DE STAPPEN VERDER UITGEWERKT

Houd altijd rekening met eventuele risico's voor de patiënt. Check of de patiënt wilsbekwaam is, of er een (gezins)voogd bij de patiënt betrokken is en hoe oud het kind is, indien er sprake is van kindermishandeling. Soms ontstaan er risico's voor kinderen door de situatie waarin hun ouder(s) verkeren, bijvoorbeeld als ouders verslaafd, ernstig ziek of depressief zijn. Dit geldt ook voor eventuele gesprekken die u over de kwestie voert, de stappen die u zet en de besluiten die u neemt.

STAP 1: In kaart brengen van signalen, kindcheck en mantelzorgverleningscheck

Leg de signalen of de melding, die u opvangt omtrent het vermoeden van de kindermishandeling of huiselijk geweld vast in het patiëntendossier.

Indien u zorgen heeft over een volwassen patiënt, doe dan altijd een kindcheck. Vragen om te stellen bij de Kindcheck zijn:

1. Wie maken deel uit van uw gezin (bent u zwanger?), wat is de leeftijd van de kinderen en wonen zij de hele week bij u?
2. Wie zorgt er nog meer voor de kinderen?
3. Lukt het u, ondanks uw situatie, om de kinderen voldoende zorg te bieden?
4. Wanneer dit niet lukt, wie kunt u dan om hulp vragen?
5. Wat merken de kinderen van uw situatie en heeft u een idee wat uw situatie voor de kinderen betekent?

Indien u op dat moment niet in de gelegenheid bent om te vragen naar kinderen, kunt u bij vermoedens of zorgen Veilig Thuis bellen voor advies.

Vraag bij de mantelzorgverleningscheck of de patiënt (mede-)verantwoordelijk voor de zorg voor een zorg afhankelijke volwassenen (mantelzorg).

STAP 2: Collegiale consultatie

Besprek de opgevangen signalen. Dit overleg kan plaatsvinden met de direct bij de behandelovereenkomst betrokken (huis)arts, met collega's binnen de apotheek, met een deskundige op het gebied van letselduiding of met Veilig Thuis. Overleg met uw collega's altijd op basis van anonieme patiëntgegevens. Besprek de reden van het advies en de zorgen.

STAP 3: Gesprek met de patiënt of betrokkenen

De volgende stap is een gesprek met de patiënt en/of eventuele betrokkenen. Dit kan vermoedens wegnemen of juist bevestigen. Vraag indien gewenst ondersteuning bij het gesprek van een collega intern of van Veilig Thuis. Geef tijdens het gesprek duidelijk het doel van het gesprek weer en de signalen die zijn vastgelegd. Geef de patiënt de ruimte om op uw bevindingen te reageren. Sla in uitzonderlijke situaties stap 3 over. Alleen indien er reële zorgen zijn dat u als professional, het slachtoffer of andere betrokkenen ernstig gevaar loopt, kunt u afzien van dit gesprek. U motiveert uw zorg in stap 3. Mocht u een minderjarige patiënt alleen willen spreken, vraag dan de ouders om toestemming, tenzij de veiligheid van het kind hierdoor in het geding kan komen.

STAP 4: Afwegen aard en ernst van de situatie

Schat het risico van het huiselijk geweld of de kindermishandeling in. Schat tevens de aard en de ernst van het geweld in. Er kan altijd opnieuw advies ingewonnen worden bij Veilig Thuis. Win zo nodig extra informatie in bij andere beroepsbeoefenaren die direct bij de behandelovereenkomst van de patiënt betrokken zijn. *Let op: u hoeft niet te bewijzen dat er sprake is van geweld, indien er op basis van stap 1 t/m 3 een vermoeden van (dreigende) kindermishandeling en/of huiselijk geweld blijft bestaan, gaat u verder naar stap 5. Als de vermoedens niet meer bestaan, dan kunt u de meldcode afsluiten en dit vastleggen in het patiëntendossier.*

1 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

2 [Vooreenveiligthuis.nl](https://vooreenveiligthuis.nl)

3 rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode

STAP 5: Beslissen**Schakel bij acuut gevaar de politie of de Raad voor de Kinderbescherming in.**

Indien er een reële kans op schade, letsel of gevaar van de patiënt bestaat, mag u uw beroepsgeheim doorbreken en zonder toestemming van de patiënt een melding maken. Ook wanneer de patiënt zelf een melding van de kindermishandeling of huiselijk geweld heeft gedaan, dan mag u uitgaan van veronderstelde toestemming.

Indien er geen sprake is van acuut gevaar, neemt u alle signalen en uitkomsten uit de voorgaande stappen in overweging. Indien nodig, bespreekt u dit met de patiënt en vraagt u toestemming om een melding te maken bij Veilig Thuis.

U en uw team verlenen zelf de hulp niet nadat een melding is gedaan, gelet op uw eigen verantwoordelijkheden, uw professionele grenzen en uw competenties. Veilig Thuis zal de melding nader onderzoeken en de nodige vervolgstappen nemen.

1 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

2 [Vooreenveiligthuis.nl](https://vooreenveiligthuis.nl)

3 [Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode](https://rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode)

BEROEPSGEHEIM, MELDCODE EN MELDRECHT

HET BEROEPSGEHEIM

De apotheker heeft een wettelijk beroepsgeheim. Dit beroepsgeheim verplicht de apotheker om geen informatie over zijn patiënten met derden te delen, tenzij hij daarvoor toestemming van de patiënt heeft. Als een patiënt dringend hulp nodig heeft in verband met aanwijzingen van kindermishandeling of huiselijk geweld, dan mag de apotheker zijn beroepsgeheim, mits hij dit zorgvuldig doet, doorbreken. Het beroepsgeheim is niet absoluut. Als je een redelijk vermoeden hebt dat het gaat om kindermishandeling en huiselijk geweld, mag je het beroepsgeheim dat je hebt doorbreken. Dat vermoeden moet dus wel redelijk zijn dat wil zeggen dat je moet kunnen aangeven waarom je dat vermoeden hebt: wat zijn de aanwijzingen en signalen dat kindermishandeling en/of huiselijk geweld speelt? Gaat het om een volwassene of een kind? Bij een kind zal doorbreking van het beroepsgeheim een lichtere stap zijn dan bij een volwassene, die geacht kan worden toestemming te geven voor doorbreking van het beroepsgeheim. Bij een kind ligt dat anders omdat deze veelal een veel afhankelijker positie heeft. Dreigt er (ernstige) schade (fysiek of niet-fysiek) voor het slachtoffer te zijn? Vind je als apotheker dat je hier moet spreken (=melden) om erger te voorkomen? Als dat het geval is (een onderbouwd niet-pluis gevoel) dan mag je het beroepsgeheim doorbreken.

CONFLICT VAN PLICHTEN

Het kan soms voorkomen dat de plicht van de apotheker om zijn beroepsgeheim/zwijgplicht in acht te nemen in de knel komt met de zorgplicht van de apotheker om de patiënt te helpen. De apotheker kan dan besluiten om op zorgvuldige wijze zijn zorgplicht te doorbreken. Het Tuchtcollege heeft voor deze situaties vijf vragen opgesteld die tot een zorgvuldige besluitvorming zouden moeten leiden.

- Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van mijn patiënt of van zijn kinderen behartigen?
- Is er een andere mogelijkheid om dit zelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te doorbreken?
- Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de patiënt te vragen of krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
- Is spreken belangrijker dan zwijgen in dit geval om meer schade te voorkomen?
- Als ik besluit om te spreken, aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken, zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Verder worden bij een conflict van plichten vaak de cumulatieve criteria van Leenen gehanteerd:

- Toestemmingsvereiste: alles is in het werk gesteld om toestemming van de patiënt tot doorbreking van het geheim te verkrijgen;
- Schadevereiste: het niet doorbreken levert naar alle waarschijnlijkheid ernstige schade op, zoals bijvoorbeeld lange termijn gevolgen van leven in een gezin waar huiselijk geweld speelt, bijvoorbeeld ook zonder dat kind zelf fysiek slachtoffer is
- Conflict van plichten: de zwijgplichtige verkeert in gewetensnood door het handhaven van de zwijgplicht;
- Subsidiariteit: er is geen andere weg dan doorbreken van het beroepsgeheim om het probleem op te lossen;
- Doelmatigheid: het moet vrijwel zeker zijn dat door de geheimdoorbreking de schade aan de ander (of de patiënt zelf) kan worden voorkomen;
- Proportionaliteit: het geheim wordt zo min mogelijk geschonden.

NB: Het doorbreken van het beroepsgeheim is een ultimum remedium; er wordt niet meer informatie vrijgegeven dan noodzakelijk en relevant en er wordt alleen informatie verstrekt aan personen of functionarissen die ook in staat zijn met deze informatie een uitweg uit het dilemma te bieden.

¹ Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

² Vooreenveiligthuis.nl

³ Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode

WETTELIJK MELDRECHT KINDERMISHANDELING EN HUISELIJK GEWELD

De apotheker heeft het wettelijk recht om, zo nodig zonder toestemming van (de ouders van) de patiënt, vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld, bij Veilig Thuis te melden. Dit is opgenomen in artikel 5.2.6 van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015. Dit recht houdt ook in dat de apotheker indien nodig informatie aan de politie of Veilig Thuis over de betrokkene mag verstrekken.

VRAGEN?

Voor vragen over de meldcode kunt u mailen naar juridischezaken@knmp.nl

1 Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

2 Vooreenveiligthuis.nl

3 Rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode